

Nr 272.

Av herr **Holmström m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 242 till riksdagen med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m., given Stockholms slott den 5 mars 1937, är 4 kap. — Om utminuteringen — 2 par. avsedd att erhålla följande lydelse:

Tillstånd att inköpa rusdrycker må icke meddelas den som ej fyllt tjugufem år; dock må, om särskilda skäl därtill äro, tillstånd meddelas den som fyllt tjuogoett år men ej tjugufem år.

I sitt förslag på förevarande punkt har departementschefen anslutit sig till den mening, som framförts av vissa reservanter (herrar Bärg, C. O. Johansson och Elof Ljunggren) inom rusdryckslagstiftningsrevisionen. Majoriteten (herrar Beskow, Bernström, Englund, Gräslund, Ljungdahl och Thulin) för sin del hade hemställt om bibehållande i den nya lagstiftningen av nu förefintliga stadganden i fråga om åldersgränsen och sålunda föreslagit följande avfattning av 4 kap. 2 par.:

Tillstånd att inköpa spritdrycker eller vin må icke meddelas den som ej fyllt tjuogoett år.

Enligt departementschefens förslag skulle sålunda 25-årsåldern, med jämkningar i vissa fall nedåt, bliva den normerande för motbokstilldelningen för framtiden. Enligt revisionsmajoritetens mening bör 21-årsåldern, med jämkningar i vissa fall uppåt, i framtiden som hittills vara riktpunkten. Departementschefens förslag innebär enligt vår uppfattning en av den faktiska utvecklingen på området icke motiverad *skärpning* i fråga om åldersgränsen för utminutering av spritdrycker.

Då undertecknade förorda bestämmelsens avfattande i enlighet med revisionsmajoritetens hemställan, tillåta vi oss såsom motiv härför anföra i huvudsak följande:

Enligt 34 par. Rff är minimiåldern för erhållande av inköpstillstånd fastställd till 21 år i överensstämmelse med nykterhetskommitténs förslag, vilket motiverades därmed att denna ålder sammanfölla »med den borgerliga myndighetsåldern, vid vilken ju varje person ansetts vara mogen att själv svara för sina handlingar». (Nykterhetskommitténs betänkande V. sid. 195.)

I detta uttalande har man enligt vår mening en principiell, fast och klar utgångspunkt för bedömande av här ifrågavarande spörsmål. Ett frågande av denna princip skulle också oundvikligen komma att leda till betänkliga konsekvenser.

I likhet med revisionens majoritet vilja vi sålunda fästa uppmärksamhe-

ten på det förhållandet, att det finnes icke så få personer, som redan före 25 års ålder grundat eget hem och i fråga om vilka lagstiftaren icke har anledning att föreskriva avstängning från inköpsrätt. Det är vidare knappast ägnat att förvåna, att en till myndig ålder kommen person, som grundat självständig ekonomisk existens, finner det orättvist och för sig nedsättande att icke ifråga om rätten till spritinköp vara likställd med andra oförvitliga medborgare. Vi kunna icke finna det sakligt motiverat att förvägra innehav av motbok åt personer, som i alla andra avsenden äro myndiga män och kvinnor i staten, som på eget ansvar få sköta sina och sina familjers affärer, som ha politisk rösträtt och äro valbara till riksdagens andra kammare.

Ej heller anse vid det vara ur vägen påpeka, att, därest den kungl. propositionen på denna punkt godtages, det egendomliga förhållandet inträder, att formellt hinder icke föreligger att i systembolagens styrelser, vilka ha att utöva ett avgörande bedömande i fråga om tilldelningen av motböcker, placera personer, som själva anses för unga och oerfarna att böra betros med innehavet av motbok (1 kap. 5 par. 1 mom.).

Vi dela även revisionsmajoritetens uppfattning, att man sannolikt har att räkna med att frånvaron av möjlighet för yngre personer att erhålla laglig inköpsrätt är ägnad att på sina håll främja uppkomsten av olaglig hantering. Att ungdom mellan 21 och 25 år under alla förhållanden skulle vara utestängd från möjligheten att även i ringa kvantitet verkställa inköp av spritdrycker och vin för egen räkning, kan därför näppeligen anses gagneligt från nykterhetssynpunkt.

Av de av revisionen infordrade yttrandena från myndigheter m. fl. framgår, att man på många håll tillmäter synpunkter av denna art ett betydande värde. Sålunda anmärker polischefen i Västerås i anslutning till meddelad statistik rörande fylleriförseelserna i nämnda stad, att »det ur nykterhetssynpunkt synes vara ett önskemål, att utlämnande av motböcker till yngre personer icke kringgärdas av alltför snäva gränser». Stadsfullmäktige i Härnösand uttala, att den för staden gällande åldersgränsen sedan många år tillbaka varit fastställd till 21 år samt att »olägenheter härav icke kommit till synes». Själv anmärker revisionen, att meddelandet av inköpstillstånd för yngre personer i vissa fall kan vara ägnat att på ett gynnsamt sätt påverka dessas känsla av ansvar för sitt uppträdande i nykterhetshänseende.

I detta sammanhang vilja vi fästa uppmärksamheten på den stora förändring, som »den allmänna meningen» genomgått, sedan det svenska restriktionssystemet infördes. Detaljerade påpekanden i fråga om denna iakttagelse hava i revisionens betänkande gjorts av ledamöterna fil. doktor Englund och överläkaren Ljungdahl. Även ledamoten direktör Bernström ingår på de förändringar i det moderna samhällslivet, som betinga en ändrad inställning till alkoholen från den allmänna meningens sida. Han pekar på »motorismens revolutionerande ingripande i samhällslivet, idrottens utbredning och popularisering, en höjd social standard, stigande bildningsintresse, nöjeslivets omgestaltning, en förändrad inställning till bruket av alkohol i

allmänhet med flera uttryck för tendenser och strävanden», som under de senaste decennierna i de flesta kulturländer medverkat till en minskning av spritförbrukningen. Härtill kommer den bättre insikt om alkoholens inverkan på människokroppen, som vetenskapen numera vunnit.

Av vad särskilt nämnda revisionsledamöter ävensom hörda myndigheter i detta hänseende anfört anse undertecknade framgå, att det är i folknykterhetens intresse att vid handhavandet av frågan om inköpsrätt för de yngre årsklasserna hänsyn toges till berörda psykologiska faktorer och ostridigt inträdda förändringar och förbättringar i den allmänna livsföringen.

Det är riktigt, att i tillämpningen 21-årsgränsen i betydande utsträckning blivit ersatt med högre åldersgränser. Hos 55 av de 119 utminuteringsbolagen var den 31 december 1933 ingen motbok utlämnad till person under 25 år. Å andra sidan är det känt, att tendensen hos systembolagen — givetvis med hänsyn till det förbättrade nykterhetstillståndet — på senaste tiden börjat gå i den riktningen, att man ansett sig kunna gå under den förut praktiserade åldersgränsen. Även inom oktrojkommunerna har en liknande utveckling gjort sig gällande. Enligt revisionens betänkande (sid. 170) voro sålunda av nämnda 55 bolag år 1933 41 i följd av oktrojföreskrift förhindrade att utlämna motbok eller utminuteringsvis försälja spritdrycker till den, som ej fyllt 25 år. Under år 1934 inträffade emellertid en minskning i detta hänseende, så att antalet bolag med sådan föreskrift då var allenast 31.

Av revisionens betänkande framgår, att det särskilt är vid bolagen i Stockholm, Göteborg och Malmö, som man i större utsträckning utlämnat motböcker till personer, som icke fyllt 25 år. Av de sammanlagt 7,166 motböcker, som vid utgången av år 1933 voro utlämnade till personer under 25 år, belöpte 5,052 eller drygt 70 % på dessa tre bolag och 1,291 eller 18 % på bolagen i Uppsala, Nyköping, Uddevalla, Vänersborg, Västerås och Härnösand.

Vid sådant förhållande kan det vara av intresse att undersöka i vad mån det allmänna nykterhetstillståndet i nämnda trenne städer kan antagas ha påverkats av dessa något friare tilldelningsnormer. Att döma av i revisionens betänkande (sid. 680 och följande) publicerat statistiskt material synas nämnda tilldelningsprinciper icke ha utövat en ogynnsam inverkan på nykterhetstillståndet. Av på sid. 681 publicerad detaljgranskning av fylleristatistiken för treårsperioderna 1921—1923 och 1930—1932 framgår, att de tre största städerna förete minskning i fyllerifrekvensen under 10-årsperioden med mer än 20 %. »Vad särskilt beträffar Malmö, som uppvisar en alldeles särskilt gynnsam utveckling, måste emellertid», heter det i nämnda redogörelse, »påpekas, att nedgången därstädes till icke oväsentlig del torde vara rent formell, i det att polisen i denna stad numera tillämpar ett slags varningssystem i fråga om första-gångsfylleristerna, vilka icke bliva åtalade och sålunda icke ingå i de officiella fyllerisiffrorna.» Jämte storstäderna förete även åtskilliga andra städer gynnsam utveckling, såsom Uppsala, östra Sveriges övriga städer tagna såsom en grupp, Växjö, Hälsingborg, Örebro och Östersund. Stationära siffror uppvisa bl. a. Eskilstuna, Norrköping, Visby och Karlskrona.

I ändamål att ernå ytterligare belysning av detta spörsmål och då det i revisionens betänkande i förevarande avseende publicerade statistiska materialet är begränsat till åren t. o. m. 1932, ha vi från Malmö införskaffat uppgifter rörande antalet fylleriförseelser även under åren 1933—1936. Med användning av detta kompletterande material ter sig utvecklingen i Malmö beträffande antalet fylleriförseelser (för fylleri *anhållna*) ävensom dessa förseelsers procentuella andel av befolkningssiffran under tioårsperioden 1927—1936 sålunda:

År 1927	1,377	1.17 %
» 1928	1,360	1.14 %
» 1929	1,468	1.22 %
» 1930	1,292	1.07 %
» 1931	1,205	0.92 %
» 1932	1,056	0.80 %
» 1933	1,078	0.80 %
» 1934	1,094	0.80 %
» 1935	1,356	1.00 %
» 1936	1,330	0.92 %

Särskilt synes man böra observera siffrorna för åren 1935 och 1936, båda typiska högkonjunkturår med därav följande ökad spritkonsumtion. Såväl absolut som procentuellt företer fyllerisiffran för 1936 en nedgång i förhållande till siffran för 1935. Enligt vad Nykterhetsnämnden i Malmö meddelar i sin årsberättelse för 1936, har spritkonsumtionen nämnda år ökats med cirka 5 %. Denna siffra var 1935 6 % och för 1934 7 %.

Av intresse är att i detta sammanhang även notera det förhållandet, att det procentuella antalet ungdomsfyllerister är minst i storstäderna, växer i den mån staden avtager i storlek och är betydligt större på landsbygden än i städerna.

Enligt vad i den k. propositionen (sid. 108) meddelas, har beträffande åldersgränsen för utminuterung delade meningar gjort sig gällande i yttrandena. I ett 70-tal fall yrkas sålunda, i anslutning till vad som föreslagits av vissa reserveranter inom revisionen, — och vilket förslag upptagits av departementschefen — att åldersgränsen skall sättas till 25 år med rätt för systembolagen att, om särskilda omständigheter föreligga, meddela inköpstillstånd för den, som fyllt 21 år. I ett 10-tal yttranden förordas, att åldersgränsen skall bestämmas till 23 år, varvid i vissa fall förutsättes rätt för systembolagen att medgiva undantag beträffande den, som uppnått en ålder av 21 år. *I flertalet fall har emellertid revisionens förslag lämnats utan erinran.*

På anförda skäl och då vi hysa den uppfattningen, att intet av vad i rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande eller i den k. propositionen framförts varit av beskaffenhet att, på sätt departementschefen föreslagit, motivera en *skärpning* av nu gällande bestämmelser i fråga om åldersgränsen för utminuterung av spritdrycker, hemställa vi, i anslutning till den mening, revisionsmajoriteten härutinnan hävdad,

att 4 kap. 2 par. i »Förordning angående försäljning av rusdrycker» måtte erhålla följande lydelse:

»Tillstånd att inköpa spritdrycker eller vin må icke meddelas den som ej fyllt tjugoett år.»

Stockholm den 6 april 1937.

Nils Holmström.

Nils Swartling.

Edvin Leffler.

Carl Bengtsson.

Gust. Björkman.

Axel Mannerskantz.

Gustaf Ehrnberg.

